

werk in uitvoering

Vanaf januari 2008 werken vier leerkrachten van groep 3 en 4 aan de pilot Onze Klas Mijn Wereld. Ze combineren activiteiten op het gebied van sociale competentie met het gebruik van ICT. Dat blijkt een succesvolle formule. Niet alleen kunnen de leerlingen veel beter uit de voeten op de computer dan iemand had durven voorspellen, ook de sfeer in de groepen verbetert merkbaar. In dit artikel beschrijven Els Schellekens (ontwikkelaar) en George Maas (leerkracht groep 3-4, Oeboentoe, Purmerend) de hoofdlijnen van het project aan de hand van de praktijkervaringen van George.

Waarover lachen we met elkaar?

Het gebruik van ICT om sociale competentie in groep 3-4 te vergroten

DOOR: ELS SCHELLEKENS EN GEORGE MAAS

Mijn klas, een groep 3-4, dreigt te ontsporen. Ik heb last van enkele 'drukke' jongens, die erg de boventoon voeren. Anderen voelen zich daar ongelukkig bij, ze lopen een beetje verloren rond. En ik merk: hoe vaker ik boos word, hoe meer de drukmakers hun stempel drukken op de sfeer in de klas. Langzamerhand zie ik een patroon ontstaan, waarbij de overheersende leerlingen zelf hun spelregels neerzetten. De sfeer verslechtert. Niet omdat die leerlingen zich daar prettig bij voelen; het ontbreekt hen aan een alternatief repertoire voor gedrag.

Met mijn klas neem ik deel aan de pilot van Onze Klas Mijn Wereld. Samen met ontwikkelaarster Els Schellekens zoek ik naar een bindmiddel, een manier om de klas met losse individuen om te smeden tot een hechtere groep. We komen uit op het terughalen van de klassenregels. Aan het begin van het schooljaar had ik keurig de regels laten bedenken door de leerlingen.

Maar dat waren vooral verboden, en ze waren ook nog weggezakt. We besluiten het weblog van de klas te gebruiken om de nieuw geformuleerde regels voor gewenst gedrag te publiceren. Daarnaast zullen we insteken op het samenwerken, waardoor leerlingen elkaar beter leren kennen en waarderen. In tweetallen werken ze ook samen aan de computer door hun eigen teksten over de 'fijnste klas' op het weblog van de klas te zetten.

Het weblog

Op basisschool Oeboentoe hebben alle klassen een eigen weblog. In de lagere groepen zetten de leerkrachten daar foto's en teksten op, meestal over activiteiten binnen het gekozen thema met leerlingproducten of uitstapjes. In de groepen 7 en 8 beheren de leerlingen zelf het weblog. In groep 3-4 leeft het weblog bij de start van de pilot nog niet. Ouders kijken er soms op, maar de meeste leerlingen doen dat nooit. Nu gaan we er echter zelf teksten voor schrijven en maken we er digitale foto's bij. Ik benoem twee 'webmasters' en help hen bij het plaatsen van teksten en foto's. De twee eerste webmasters zijn redelijk vertrouwd met computers. In de volgende ronde helpen de inmiddels ervaren webmasters een nieuw tweetal bij het publiceren van hun producten op het internet. En die instrueren vervolgens zelf weer nieuwe groepjes.

Tweetallen, waarom kan ik goed met jou?

Doordat de leerlingen zelf regels formuleren voor gewenst gedrag (ik noem ze wei-regels) wordt hen duidelijk wat ze zelf kunnen doen om het samen prettig te hebben. Ik laat hen werken in tweetallen

die ik zelf indeel, aangezien ik denk dat veel leerlingen een beperkt beeld van elkaar hebben. Ook hebben de leerlingen van groep 3 en 4 weinig met elkaar, daarom maak ik combinaties van leerlingen uit groep 3 en 4. Ik leg uit wat ieder van hen aan de samenwerking kan bijdragen. Anthony (groep 3) kan bijvoorbeeld goed teksten bedenken en Tess (groep 4) is heel goed in schrijven. Simone (groep 3) kan heel rustig werken en Jeromy (groep 4) is goed op de computer. Ze krijgen een opdracht mee met een vraag over de klas, zoals: Hoe zorgen we dat we in de verschillende hoeken goed aan het werk zijn? Wat is het fijne van onze klas? Hoe zorgen we dat de meester een goed humeur houdt? Ik verwacht wel enig gesputter, maar nee, ze gaan snel aan de slag. Het levert mooie teksten op en ook de rolverdeling is voor mij bij veel groepjes een verrassing. Tess en Anthony spreken af om om de beurt te schrijven, en Tess helpt Anthony daarbij. Onrustige Jeromy, die bijna nooit een tekst af heeft, werkt zeker tien minuten geconcentreerd. Hij schrijft, maar Simone leest de tekst voor aan de groep.

Tekstbesprekingen

Dat de teksten op het weblog komen, betekent dat ze zo mooi en goed mogelijk moeten zijn. Het motiveert de leerlingen om de teksten samen te reviseren. Ik schrijf de tekst 'hoe wij ervoor *zorgen* dat we het fijn hebben met elkaar' van Resie en Gaspar op het white-board. De tekst is als volgt: 'we zijn lief voor elkaar en we werken samen en we zijn vaak bij elkaar en soms na schooltijd dan gaan we soms afspreken heel veel kinderen wonen vlakbij school, door Resie en Gaspar.' Leerlingen corrigeren als eerste 'samen'. Een ander wijst op 'afspreken'. Bij het voorlezen stopt Gaspar op sommige plekken. Ik vraag hem nog eens te lezen en vraag de anderen op te letten waar een zin eindigt. Daar zetten we een punt. Ik vraag reacties op de inhoud van de tekst en stel de vraag: "We zijn vaak bij elkaar. Resie en Sven, wat bedoelen jullie precies, hebben jullie daar nog een uitleg bij?" Resie: "We zijn meer op school dan dat we thuis zijn. Op school zijn we de hele dag met elkaar en thuis zijn we veel korter." Ik reageer hierop door te zeggen: "Dus je bent meer uren bij elkaar als je op school bent dan dat je thuis bent?" Gaspar: "Ja, want we zijn iedere dag op school." Resie en Gaspar gebruiken dit gesprek om hun tekst aan te passen. Ze typen samen hun verbeterde tekst op het weblog van de klas.

De fijnste klas?

In een schoolbreed thema waarin reclame centraal staat, stel ik de klas voor om mee te doen aan de uitverkiezing van de 'Fijnste klas van Nederland'. De leerlingen gaan aan de slag. Hoe meer ze fantaseren over hoe geweldig ze het hebben met elkaar, hoe meer dat ook werkelijkheid lijkt te worden. De sfeer verbetert in de groep. Er wordt veel gelachen, beter geluisterd en de leerlingen voelen zich vrijer. Niet alleen in het schrijven van teksten, maar ook sociaal: een meisje dat erg gepest werd heeft dat uiteindelijk in de hele klas durven zeggen, en alle leerlingen hebben oprecht meegedacht over hoe ze dat kunnen stoppen. Ook de 'daders' die het allemaal niet zo serieus hadden genomen. Tweetallen zetten deze teksten op het weblog over de klas.

Weblogtekst van twee kinderen

We zijn lief voor elkaar en we werken leuk samen We zijn vaker bij elkaar dan thuis, daarom houden we rekening met elkaar. Veel kinderen uit de klas wonen vlakbij school. Soms na schooltijd gaan we afspreken met kinderen omdat we dat leuk vinden. Meester kan ons vertrouwen daarom kunnen we leuke dingen doen met meester en maken we lol met elkaar.
Van Resie en Caspar

Burgerschap

De computer wordt een geliefde plek om mooie producten op te slaan. Die kunnen ook bekeken worden door de 'rest van de wereld'. Hierdoor groeit ook het groepsgevoel. Ouders vertellen dat hun kinderen thuis trots hun digitale zelfportret tonen, of teksten op het weblog. Ik bespreek met de leerlingen wat het betekent dat een tekst op het internet staat. Zij kunnen thuis kijken, met hun ouders, maar bijvoorbeeld ook bij andere familieleden laten zien wat ze gedaan hebben. En ja,

natuurlijk, iedereen op de hele wereld die de website van Oeboentoe kan vinden en lezen, kan zien wat er in de klas gebeurt. Zo worden leerlingen zich ervan bewust, dat het internet een grote reikwijdte heeft, en dat er ook mensen meekijken die je helemaal niet kent. Los van de motivatie die het werken met de computer oplevert, oriënteren de leerlingen zich dus ook op de verantwoordelijkheid die ze hebben bij het bepalen van het beeld van hun klas. We hebben gesprekken over privacy (waarom moet ik mijn wachtwoord geheim houden?), het imago van de groep (moet het verhaal over die ruzie op het weblog?) en burgerschap (hoe maak ik verstandig gebruik van het internet?).

Verrassing

Ik heb me laten verrassen door m'n klas, en heb daarnaast ook mezelf verrast. Ik had niet verwacht dat er zoveel mogelijkheden zijn om via ICT aan sociale competenties te werken. De koppeling tussen sociale competentie, ICT en het alledaagse bezig zijn met lezen en schrijven geeft me de kans om nieuwe ideeën om te zetten in motiverend alledaags onderwijs. Maar het belangrijkste vind ik, dat de focus op identiteit, onderlinge relaties en de groep als geheel doorwerkt. In de klas, bij de leerlingen, maar ook bij mijzelf. Ik ben er nu meer op gespist om kansen te zien voor het werken aan een prettig en veilig klimaat. Dat levert niet alleen een betere groepssfeer op, maar ook gemotiveerdere leerlingen die ook in cognitief opzicht het beste uit zichzelf willen halen. Ik ga hier zeker mee door.

George Maas is leerkracht van groep 3-4 op basisschool Oeboentoe in Purmerend. Els Schellekens (Bureau ELS, www.bureau-els.nl) is voor de duur van het project als ontwikkelaar werkzaam bij het lectoraat Ontwikkelingsgericht Onderwijs van hogeschool INHolland te Alkmaar.

Onze Klas Mijn Wereld

Het ontwikkelingsproject Onze Klas Mijn Wereld (OKMW) richt zich op het bevorderen van sociale competentie met gebruik van ICT in groepen 3 en 4 van het basisonderwijs. Vanaf januari 2008 zijn vier leerkrachten op twee OGO-scholen – Oeboentoe in Purmerend en De Achthoek in Amsterdam – actief met het bedenken en uitvoeren van activiteiten rond identiteit, onderlinge relaties en groepsontwikkeling, met inzet van de computer.

Uitgangspunt van OKMW is het zichtbaar maken en inzetten van de kwaliteiten die iedere leerling heeft. Het project richt zich op het ontwikkelen en zelfvertrouwen, prettige relaties met anderen en ieders bijdrage aan de groep als geheel. In het schema Sociale Competentie van Ten Dam e.a. (*Sociale competentie langs de meetlat*, Universiteit van Amsterdam / Instituut voor de lerarenopleiding, 2003), dat we als referentiekader gebruiken, heten die categorieën: intrapersonlijke, interpersoonlijke en maatschappelijke competenties.

In het najaar van 2010 verschijnt een bundeling van de meest geslaagde activiteiten, zo beschreven dat iedere leerkracht er zelf mee aan de slag kan. Inmiddels is er een eigen website in ontwikkeling waarop te volgen is hoe diverse leerkrachten hebben gewerkt aan de deelgebieden van sociale competentie (www.inholland.nl/ogo).

Onze Klas Mijn Wereld wordt gesubsidieerd door de Bernhard van Leer Foundation en is ondergebracht bij het Lectoraat Ontwikkelingsgericht Onderwijs van hogeschool INHolland. Naast de ontwikkeling door Els Schellekens (vanuit Bureau ELS) met de leerkrachten wordt onderzoek gedaan door Dorian de Haan en Marije de Hoogd.

Els Schellekens en Dorian de Haan hebben over het project OKMW gepresenteerd in de workshop Onze Klas Mijn Wereld op de OGO-conferentie op 4 maart j.l. in De Reehorst in Ede.

Bron artikel: ZONE –Tijdschrift voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs, nummer 1, maart 2009, jaargang 8, pag. 14-16